

Na temelju članka 4.8. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i čl. 7. i 9. Pravilnika o tarifnom postupku ("Službeni glasnik BiH", broj 44/05), rješavajući po zahtjevu Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini, broj 50/20 od 26. listopada 2020. godine, na sjednici Državne regulatorne komisije za električnu energiju, održanoj 29. prosinca 2020. godine, donijeta je

ODLUKA

O TARIFAMA ZA SUSTAVNU I POMOĆNE USLUGE

Članak 1. ***(Predmet)***

Ovom Odlukom utvrđuje se tarifa za sustavnu uslugu i tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sustava Bosne i Hercegovine.

Članak 2. ***(Sustavna usluga)***

- (1) Određuje se finansijski opseg sustavne usluge u 2021. godini u iznosu od 53.011.207 KM i utvrđuje tarifa za sustavnu uslugu u iznosu od 0,4789 feninga/kWh.
- (2) Sredstva prikupljena po osnovi tarife za sustavnu uslugu koriste se isključivo za tržišnu nabavu pričuve kapaciteta sekundarne i tercijarne regulacije, kao i nabavu električne energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu i kompenzacije neželjenih odstupanja prema susjednim regulacijskim područjima.

Članak 3. ***(Prekomjerno preuzeta reaktivna energija)***

Tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju sa mreže prijenosa utvrđuje se u iznosu od nula (0) feninga/kvarh.

Članak 4. ***(Obračun odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda)***

Vrijednosti odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda obračunavaju se na satnoj razini. Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) obračunava odstupanja u energetske i finansijske smislu u skladu sa Tržišnim pravilima ("Službeni glasnik BiH", broj 48/15) i odgovarajućim procedurama.

Članak 5. ***(Obračun i fakturiranje pomoćnih i sustavne usluge)***

- (1) NOS BiH izrađuje obračun pomoćnih i sustavne usluge u skladu sa Tržišnim pravilima i odgovarajućim procedurama, na temelju kojeg se vrši fakturiranje i plaćanje usluga.
- (2) Obračun iz stavka (1) ovog članka se dostavlja pružateljima pomoćnih usluga, opskrbljivačima kupaca priključenih na prijenosni sustav, operatorima distribucijskih sustava u BiH i DERK-u. U obračunu se navode finansijske i energetske pozicije NOS-a BiH i tržišnih subjekata.
- (3) U cilju izrade točnog obračuna, operatori distribucijskog sustava dužni su NOS-u BiH pravovremeno dostavljati sve potrebne podatke i informacije.

Članak 6.
(Završne odredbe)

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se od 1. siječnja 2021. godine.

Izreka Odluke se objavljuje u “Službenom glasniku BiH”, službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Obrazloženje

Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: NOS BiH) je jedan od reguliranih subjekata u elektroenergetskom sektoru i ima zadatak da upravlja radom prijenosnog sustava u Bosni i Hercegovini. Nadležnosti i funkcije NOS-a BiH su definirane Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i Zakonom o osnivanju Neovisnog operatora sustava za prijenosni sustav u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, broj 35/04).

NOS BiH je vlasnik licence za obavljanje djelatnosti neovisnog operatora sustava, u skladu sa odlukom Državne regulatorne komisije za električnu energiju (u daljem tekstu: DERK), broj 05-28-12-17-19/19 od 27. lipnja 2019. godine (“Službeni glasnik BiH”, broj 45/19). Tarifa za rad neovisnog operatora sustava je, prema članku 21. Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge – Pročišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH”, br. 93/11, 61/14 i 95/16 – u daljnjem tekstu: Tarifna metodologija), namijenjena za pokrivanje troškova rada NOS-a BiH koji nastaju obavljanjem djelatnosti propisanih čl. 2. i 7. Zakona o osnivanju Neovisnog operatora sustava za prijenosni sustav u Bosni i Hercegovini.

Tarifa se, shodno članku 22. Tarifne metodologije, utvrđuje na temelju troškova za obavljanje regulirane djelatnosti i fizičkog opsega usluga u okviru te djelatnosti. Troškovi za obavljanje regulirane djelatnosti i fizički opseg usluga koji pruža regulirani subjekt utvrđuju se na osnovi podataka sadržanih u zahtjevu za odobrenje tarife. Kod utvrđivanja tarifa DERK može koristiti i dodatne podatke za koje smatra da su potrebni.

Razmatranje zahtjeva za tarife kroz postupak odobravanja tarifa u najvećoj mogućoj mjeri mora ispoštovati temeljna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, jednakopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način. Podnositelj zahtjeva za odobrenje tarife dužan je dokazati da predložena tarifa ispunjava zahtjeve iz zakona BiH i pravila i propisa DERK-a.

Postupak određivanja tarife za rad neovisnog operatora sustava i tarifa za sustavnu i pomoćne usluge pokrenut je po zahtjevu NOS-a BiH, broj 50/20 od 26. listopada 2020. godine (zaprimljen 28. listopada 2020. godine pod brojem 04-28-5-357-1/20).

U podnesenom zahtjevu, NOS BiH nije naveo zahtijevani iznos tarife za sustavnu uslugu, a tijekom tarifnog postupka je dostavio podatke o cijenama po pojedinim pomoćnim uslugama koje su postignute na tenderu, odnosno aukcijama za 2021. godinu koje su održane u prvoj polovini prosinca 2020. godine.

Zahtjev sadrži i planirani fizički opseg usluga na prijenosnoj mreži za 2021. godinu, koji se naslanja na podatke iz Bilance električne energije na mreži prijenosa BiH za 2021. godinu (zaprimljen u DERK-u 30. studenog 2020. godine pod brojem 04-28-5-357-30/20) prema kome planirana isporuka električne energije iz prijenosnog sustava u 2021. godini iznosi 10.281.712.413 kWh, dok planirana proizvodnja na prijenosnoj mreži iznosi 15.728.166.713 kWh.

Nakon pregleda dokumentacije, potpunost zahtjeva NOS-a BiH je potvrđena Zaključkom DERK-a o pokretanju postupka određivanja tarife za rad neovisnog operatora sustava i tarifa za sustavnu i pomoćne usluge, broj 04-28-5-357-2/20 od 11. studenog 2020. godine, o čemu je NOS BiH obaviješten dopisom broj 04-28-5-357-3/20 od 11. studenog 2020. godine, pa se u nastavku tarifnog postupka moglo pristupiti ocjeni svih podnijetih dokaza, uz pridržaj prava DERK-a da traži dodatne podatke i informacije kada je to smatrao potrebnim.

Zahtjev NOS-a BiH je rješavan uz provođenje formalne javne rasprave, u skladu sa Pravilnikom o javnim raspravama ("Službeni glasnik BiH", broj 38/05), prema čijoj je odredbi članka 45. DERK kratkom obaviješću u dnevnim novinama i na svojoj internet stranici upoznao javnost sa sažetkom podnijetog zahtjeva i mogućnošću zainteresiranih osoba da se izravno upoznaju sa zahtjevom i upute pisane komentare u vezi sa predmetom tarifnog postupka, pri čemu je cjelokupna dokumentacija tarifnog zahtjeva objavljena na internet stranici DERK-a. Obaviješću za javnost su pozvane i osobe zainteresirane da u postupku formalne javne rasprave sudjeluju kao umješaci i da prethodno pisanim putem dokažu svoj interes, te je najavljeno održavanje formalne javne rasprave o zahtjevu.

Nakon dostavljanja zahtjeva za sticanje statusa umješaca, kako bi saslušao svjedočenja o njihovim pozicijama i interesima, DERK je Zaključkom broj 04-28-5-357-14/20 od 19. studenog 2020. godine status umješaca u tarifnom postupku dodijelio sljedećim subjektima: MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično poduzeće a.d. Trebinje, JP "Elektroprivreda Bosne i Hercegovine" d.d. Sarajevo, JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne" d.d. Mostar i "B.S.I." d.o.o. Jajce.

Niti jedan od četiri navedena umješaca nije koristio pravo da u prostorijama DERK-a izvrši izravan uvid u cjelokupnu dokumentaciju zahtjeva za tarife.

Pripremna rasprava o podnijetom tarifnom zahtjevu NOS-a BiH održana je 26. studenog 2020. godine putem internet komunikacijske platforme zbog pandemije bolesti Covid-19. Na pripremljenoj raspravi je utvrđena lista pitanja koja će biti predmetom rasprave (ukupno 63 pitanja) i definiran tijek formalne javne rasprave. Na formalnoj javnoj raspravi, koja je također putem internet komunikacijske platforme održana 2. prosinca 2020. godine, strane u postupku su prezentirale svoje dokaze kako bi se utvrdile sve relevantne činjenice. Obradeno je svako od pitanja, na način da su pitanja grupirana u 17 tematskih cjelina, i to sukcesivno odgovorom podnositelja zahtjeva i komentarima na iste od strane umješaca i voditelja postupka.

Izvješće voditelja postupka opisuje tijek postupka, ponuđene dokaze i utvrđene činjenice, relevantne pravne odredbe i preporuku članovima Komisije (u daljnjem tekstu: Komisija) i dostavljen je podnositelju zahtjeva, te umješacima kojima je takav status DERK pravovaljano dodijelio. Analiza troškova i prihoda, koja je izložena u Izvješću voditelja postupka, potvrđuje, odbija ili prilagođava pojedinačne stavke, veličine ili metode korištene za pripremu prijedloga tarife, u skladu sa diskrecijskim pravima DERK-a u tarifnom postupku.

Komisija konstatira da je Izvješće voditelja postupka pružilo razumnu osnovu da na predočenim podacima, argumentima i pojašnjenjima, te komentarima NOS-a BiH datim na prijedlog ovog Izvješća, nakon što ih je pažljivo razmotrila i procijenila, Komisija donese svoju konačnu odluku o tarifama za sustavnu i pomoćne usluge. U vezi sa predmetom ove odluke umješac MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično poduzeće a.d. Trebinje je imao komentare i primjedbe na Izvješće voditelja postupka u dijelu koji se odnosi na sustavnu, odnosno pomoćne usluge.

U komentarima MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično poduzeće a.d. Trebinje ističe se problematika koja se odnosi na rad balansnog tržišta i nabavu pomoćnih usluga.

Konkretno, postavljeno je pitanje koliko na iznos gubitaka u prijenosnom sustavu utiče tranzit električne energije, a koliko domaća potrošnja, te je razmatran način (strategija) nabave energije za pokrivanje gubitaka u cilju postizanja niže cijene na tenderu, odnosno aukcijama. Uz to je izražena potreba rješavanja previsokih napona u prijenosnom sustavu i nalaženje načina da se stimulira rad proizvođača, naročito termoelektrana, u kapacitivnom režimu rada, kroz odgovarajuću valorizaciju pomoćne usluge regulacija napona.

NOS BiH, u dostavljenim komentarima na Izvješće voditelja postupka, ističe da se značajnije povećanje troškova koje bi za krajnje korisnike izazvalo povećanje tarife za rad neovisnog operatora sustava, može u značajnoj mjeri kompenzirati umanjenjem tarife za sustavnu uslugu, koje je i predložio voditelj postupka.

Pri donošenju odluke u postupku određivanja tarifa za sustavnu i pomoćne usluge, Komisija usmjerava svoja razmatranja na sve elemente u troškovnoj strukturi koje je isticao podnositelj zahtjeva, analizu troškova i prihoda izloženu u Izvješću voditelja postupka, kao i komentare podnositelja zahtjeva i umješača podnesene tijekom cijelog postupka, te cjelovitom opservacijom odlučuje o podnijetom zahtjevu. Tragom takve obveze, Komisija izlaže svoja sljedeća stanovišta:

Rezultati nabave pomoćnih usluga za 2021. godinu pokazuju da je nakon rasta cijena koji je zabilježen u 2018. i 2019. godini, te nakon manjeg pada u 2020. godini, u 2021. godini nastavljen trend smanjenja cijena pomoćnih usluga na tržištu. Ovakav razvoj je bio očekivan, uzimajući u obzir da se kretanja sa veleprodajnog tržišta zakonomjerno reflektiraju na balansno tržište.

Ukupni planirani troškovi nabave pomoćnih usluga za 2021. godinu iznose 53.011.207,12 KM. Ovi troškovi nabave po uslugama i mjesecima prikazani su u sljedećoj tablici (KM):

Mjesec	Sekundarna regulacijska pričuva u vršnom i nevršnom razdoblju	Tercijarna regulacijska pričuva nagore	Tercijarna regulacijska pričuva nadolje	Gubici energije u prijenosnom sustavu
siječanj	1.239.420	374.187	72.503	3.866.610
veljača	1.045.005	337.976	65.486	2.859.220
ožujak	1.098.687	373.685	72.405	2.515.860
travanj	989.116	362.117	70.164	2.134.400
svibanj	918.976	374.931	76.104	2.103.420
lipanj	933.088	388.656	73.649	2.168.100
srpanj	921.360	684.740	76.104	2.997.810
kolovoz	858.485	473.511	76.104	3.044.860
rujan	900.270	473.803	73.649	2.872.010
listopad	1.078.373	382.550	76.206	3.220.620
studeni	1.092.002	369.173	70.164	3.277.400
prosinac	1.239.420	376.345	72.503	3.789.980
Ukupno	12.314.202	4.971.674	875.041	34.850.290

Proračun tarife se zasniva na ponudama i rezultatima iz završenih tenderskih procedura NOS-a BiH za 2021. godinu, kao i na kretanju prihoda i troškova u razdoblju siječanj 2016. – prosinac 2020. godine, koji je iskazan kroz saldo usluga, prema sljedećoj tablici:

1.	Sekundarna regulacijska pričuva (KM)	12.314.202
2.	Tercijarna regulacijska pričuva nagore (KM)	4.971.674
3.	Tercijarna regulacijska pričuva nadolje (KM)	875.041
4.	Ukupan iznos za sekundarnu i tercijarnu regulacijsku pričuvu u 2021. godini (KM) 1+2+3	18.160.917
5.	Ukupan iznos za gubitke u prijenosnom sustavu u 2021. godini (KM)	34.850.290
6.	Ukupno planirani troškovi u 2021. godini (KM) 4+5	53.011.207
7.	Saldo usluga u 2016. godini (KM)	9.532.807
8.	Saldo usluga u 2017. godini (KM)	4.826.023
9.	Saldo usluga u 2018. godini (KM)	-10.021.408
10.	Saldo usluga u 2019. godini (KM)	-774.047
11.	Saldo usluga u 2020. godini, sa procjenom za prosinac (KM)	6.000.000
12.	Saldo usluga iz prethodnog razdoblja (KM) 7+8+9+10+11	9.563.375
13.	Prihodi po osnovu salda debalansa i balansne energije (KM)	6.500.000
14.	Ukupno za izračun tarife za sustavnu uslugu (KM) 6-12-13	36.947.832
15.	Energija (kWh)	10.372.412.413
16.	Tarifa za sustavnu uslugu (fening/kWh)	0,3562

Prema proračunu iz prethodne tablice primjenom tarife za sustavnu uslugu od 0,3562 feninga/kWh akumulirani višak prihoda nad rashodima bi se sveo na nula (0) KM do kraja 2021. godine. Uzimajući u obzir da je iznos sredstava na računu pomoćnih usluga manji za 3,1 milijuna KM zbog nenaplaćenog duga "Aluminij" d.d. Mostar, da je zbog zakonskih okolnosti iznos od oko 1 milijun KM u kontinuitetu dislociran na račun Uprave za neizravno oporezivanje, te poštujući načelo obazrivosti zbog utjecaja velikog broja varijabli na prihode i rashode u balansnom mehanizmu, tarifa za sustavnu uslugu se podešava na iznos 0,4789 feninga/kWh. Time se tarifa za sustavnu uslugu smanjuje 7,7%, a pozitivan financijski efekat za elektroenergetske subjekte koji plaćaju ovu tarifu iznosi 4.138.593 KM na godišnjoj razini.

Kako prihodi i rashodi ovise od velikog broja faktora, kao što su potrošnja električne energije, odnosno preuzimanje energije iz prijenosnog sustava, fizički opseg gubitaka u prijenosnom sustavu, opseg pružanja pomoćnih usluga u odnosu na planirani, cijena energije regulacije i njenog angažiranja, cijena i opseg debalansa, to će se kontinuirano pratiti primjena tarife, kretanje prihoda i rashoda, kao i prilike na balansnom tržištu električne energije, te u odgovarajućem trenutku pristupiti podešavanju tarife za sustavnu uslugu.

Imajući u vidu da problem suficita reaktivne snage dovodi do previsokih naponskih vrijednosti u prijenosnom sustavu, a posebno u 220 kV i 400 kV mreži, da značajnim smanjenjem preuzimanja električne energije kupca "Aluminij" d.d. Mostar ovaj problem postaje još izraženiji, te da u prethodnom razdoblju nisu realizirane potrebne investicije u odgovarajuću infrastrukturu (prigušnice) kojim bi se problem postojećeg suficita reaktivne snage i energije u prijenosnom sustavu riješio, Komisija smatra da naplata prekomjerno preuzete reaktivne energije iz prijenosnog sustava nije opravdana. Naime, korisnici koji u ovakvim prilikama preuzimaju reaktivnu energiju, zapravo pomažu rad elektroenergetskog sustava, te Komisija određuje da tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sustava iznosi nula (0) feninga/kvarh, s obvezom da pažljivo prati njenu primjenu i istu po potrebi podešava.

S obzirom na činjenicu da je balansno tržište u Bosni i Hercegovini jedno od rijetkih funkcionalnih tržišta u regiji jugoistočne Europe, i da kretanja na regionalom veleprodajnom tržištu pokazuju značajan utjecaj na njegov rad i cijene usluga, to će DERK kontinuirano pratiti primjenu ove Odluke i pravila koja reguliraju ovu oblast.

Shodno članku 14. Pravilnika o tarifnom postupku, podnositelj zahtjeva kao regulirani subjekt ima obvezu osigurati pristup javnosti zvanično odobrenim tarifama, tako da odlukom odobrene tarife budu na raspolaganju javnosti u njegovom glavnom uredu tijekom radnih dana i objavljene na njegovoj internet stranici.

U skladu sa člankom 9.2 Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini, protiv ove Odluke može se pokrenuti postupak pred Sudom Bosne i Hercegovine podnošenjem tužbe u roku od 60 dana od dana primitka.

Broj: 04-28-5-357-43/20
29. prosinca 2020. godine
Tuzla

Predsjedatelj Komisije

Nikola Pejić